

*Шепелев В.С.,**здобувач кафедри глобальної економіки,**Національний університет біоресурсів і природокористування України*

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СВИНИНИ НА ПРИНЦИПАХ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті визначено актуальні питання позиціонування вітчизняного виробника свинини на позиціях експортної орієнтації, конкурентоспроможності та екологічності продукції в контексті регулювання ринку свинини на принципах угоди про вільну торгівлю між Україною та країнами ЄС.

Ключові слова: регулювання, ринок свинини, Європейський Союз, стратегія, угода, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Інтеграція України у європейський політичний, економічний та правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі є однією із засад зовнішньої політики України. Євроінтеграційні прагнення визначають і спрямовують внутрішні реформи в усіх сферах життєдіяльності нашої країни. Враховуючи обраний стратегічний курс України та глибинні зрушення в системі світогосподарських зв'язків, набуває особливої актуальності вивчення тенденцій розвитку та регулювання ринку свинини у Європейському Союзі. Закріплення вітчизняного виробника свинини на позиціях експортної орієнтації, конкурентоспроможності та екологічності можливе лише за умов вивчення та аналізу стану спільної аграрної політики ЄС, а саме вивчення економічного механізму регулювання ринку свинини та його наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показують дослідження провідних вітчизняних вчених-економістів, у сучасних умовах потрібно чітко визначити стратегію розвитку аграрної політики. Тому особливої актуальності набуває пошук та вдосконалення механізмів регулювання аграрного ринку, враховуючи вкрай складну ситуацію національної безпеки. Набувають актуальності питання регулювання ринку свинини, адже наразі експортування цього виду товару у країни Європейської співдружності обмежене через невідповідність стандартів [1]. Ми повністю згодні з О.М. Могильним, який зазначає, що регулювання аграрної сфери, суперечності та конфлікти, які при цьому виникають, стали епіцентром практичної політики, оскільки торкаються проблем життєдіяльності суспільства [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Критично важливою для постсоціалістичної економіки є оптимізація інтересів держави, аграрного бізнесу та споживачів. У цьому аспекті для України великого значення набуває досвід інших країн та наддержавних формувань, у яких функціонування сільськогосподарської сфери здійснюється при дотриманні ринкових засад та проведенні цільових регуляторних дій.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є вивчення механізмів регулювання ринку свинини на принципах угоди про вільну торгівлю між Україною та країнами ЄС.

Виклад основного матеріалу. На шляху до членства України у Європейському Союзі 16 вересня 2014 р. Верховна Рада разом з Європарламентом ратифікувала Угоду про асоціацію України з Євросоюзом, враховуючи створення зони вільної

торгівлі. Як відомо, функціонування зони вільної торгівлі базується на принципах повної та всеохоплюючої Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС (ПВУВТ), широкомасштабної за змістом торговельної угоди, спрямованої на зменшення та скасування тарифів, що їх застосовують сторони, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил та регламентів, що стосуються бізнесу, відповідно до правил та регламентів ЄС з метою забезпечення вільного руху товарів і послуг між двома сторонами та взаємного недискримінаційного ставлення до компаній, товарів і послуг на території України та ЄС [16].

Уведення в дію зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також продовження Євросоюзом тарифних преференцій для українських товарів було перенесено з 1 листопада 2014 р. на 31 грудня 2015 р. з метою урегулювання законодавчих норм між зацікавленими сторонами цього процесу. В українському законодавстві здійснюються реформи у сферах, таких як санітарні та фітосанітарні заходи, технічне регулювання та стандартизація, державні закупівлі та державна допомога. Проводиться робота з гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу, зокрема в рамках Порядку денного асоціації Україна – ЄС та Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV із змінами і доповненнями). Зі свого боку ЄС проводить комплекс заходів відповідно до «Регламенту Європейського парламенту та Європейської ради щодо зміни в регламент (ЄС) № 374/2014 на зниження або скасування митних зборів на товари, що походять з України» [11]. Для виходу вітчизняної свинини на ринок ЄС необхідне проведення комплексу регуляторних заходів з дотримання показників якості та безпечності української продукції. Проведені дослідження дають можливість зробити припущення, що ПВЗВТ відповідно свого змісту відкриває для аграрного ринку нашої країни можливості модернізації торговельних відносин та економічного розвитку. Інструментарієм використання цих перспектив постає масштабна гармонізація українського законодавства з тими, що діють на території ЄС та впливають на проведення торговельних операцій, а також гармонізації стандартів України та ЄС в основних галузях. Угодою передбачається скасування митних тарифів та надання безмитного доступу у рамках квот; такі положення викладені у 15-ти главах, 25-ти додатках та 2-х протоколах [16].

Як показують дослідження, у главах Угоди розкриваються питання доступу до ринків товарів та регулювання мита в рамках експортно-імпортних операцій. Угодою передбачено скасування імпортного мита між Україною та ЄС на 97%, тарифних ліній – на 96,3%. Для сільськогосподарської продукції з моменту тимчасового застосування Угоди з боку ЄС та її ратифікації Україною мита буде скасовано на 35,2% тарифних ліній Україною та 83,1% – Євросоюзом. Стосовно решти товарів, то на 52% тарифних ліній Україна запроваджує перехідні

періоди тривалістю від 1-го до 7-и років, на 9,8% – часткову лібералізацію та на 3,0% – безмитні тарифні квоти. Така тактика означає надання особливо чутливим секторам, зокрема агропромисловій сфері та ринку свинини, більше часу для адаптації до більш конкурентоспроможного середовища, надаючи споживачеві більший вибір продуктів за нижчими цінами. Передбачено встановлення перехідних періодів тривалістю від 3-х до 7-и років на 2% тарифних ліній, а за найбільш чутливими товарами, до яких належить свинина, запропоновано доступ в рамках безмитних тарифних квот [15]. Саме з боку нашої держави експортні мита скасовуватимуться поступово протягом 10 років (рис. 1).

Рис. 1. Ввізні мита України та країн ЄС на сільськогосподарську продукцію та харчові товари

Експерти прогнозують для українського аграрного ринку найбільші переваги від зменшення ввізних мит: 330 млн євро для сільськогосподарської продукції та 53 млн євро для переробленої сільськогосподарської продукції [7; 9; 12]. Вихід вітчизняного товаровиробника на ринки ЄС стане наслідком запровадження вищих стандартів якості щодо виробництва аграрної продукції, а тому неминучі модернізація виробничого процесу та регламенти регулюючої системи. Угодою відображено методологічну сутність інструментарію торго-

вельного захисту, а саме антидемпінгові, компенсаційні та глобальні захисні заходи, при цьому розгляд справ відбуватиметься відповідно до правил СОТ. Наприклад, розмір ставки попередніх або остаточних антидемпінгових або компенсаційних мит не повинен перевищувати антидемпінгову маржу або загальну суму нелегітимної субсидії. Передбачається, що ПВЗВТ підвищить прозорість розслідувань порушень торговельних операцій (рис. 2).

В Угоді сторони підтверджують свої зобов'язання в рамках Угоди СОТ про технічні бар'єри з метою спрощення та уникнення розбіжностей у технічних вимогах. Україна проводитиме необхідні заходи для поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС і зобов'язується дотримуватися принципів та практик.

Безперечно, положення про «Санітарні та фітосанітарні заходи» мають прямий регуляторний вплив на аграрний ринок України. Положення глави покликані сприяти торгівлі товарами, зокрема тваринами і продукцією тваринництва, рослинами та рослинною продукцією), на які поширюється дія санітарних та фітосанітарних заходів. Україна та ЄС синхронізують стандарти утримання тварин, беручи до уваги нормативну базу Світової організації здоров'я тварин, правила верифікації та сертифікації, умови імпорتنних перевірок, заходи контролю ринковими операціями, які стосуються здоров'я тварин і рослин, харчової безпеки та добробуту тварин.

Угодою розкриваються процедура регулювання митних питань та сприяння торгівлі з метою запобігання виникнення протизаконних дій та можливості офіційним особам брати участь у адміністративних розслідуваннях у разі виявлення подібних інцидентів. Вплив поглибленої та всеохоплюючої вільної торгівлі на ринок свинини залишається маловивченим, проте закріплення позицій національного виробника першо-

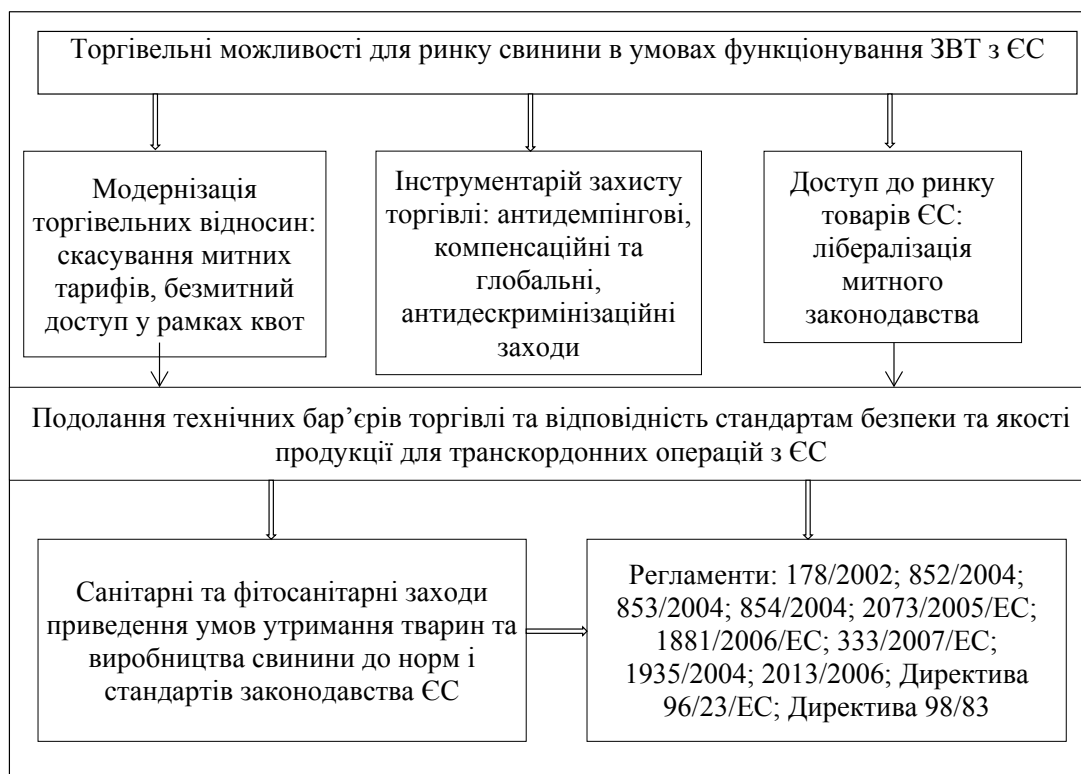

Рис. 2. Вплив функціонування ЗВТ України та ЄС на регулювання ринку свинини

Джерело: складено автором на основі власних досліджень та узагальнення даних [12; 13; 11]

чергово залежить від надання йому актуальної методичної та науково-обґрунтованої інформації про зміни регуляторної політики та шляхи отримання допоміжних ресурсів для впровадження змін у виробництво, підвищення кваліфікації персоналу та проходження процедури сертифікації.

Тому для виходу вітчизняної свинини на ринок ЄС необхідно провести комплекс регуляторних заходів з досягнення показників якості та безпечності української продукції європейського рівня (рис. 3).

На прикладі рисунка 3 принципу простеження складових руху свинини на ринку від виробника до споживача та регулюванні якості та безпечності продукції можна дати оцінку очікуваним трансформаційним процесам у зазначеній галузі тваринництва. Відкриття експорту української свинини на територію ЄС можливе лише при дотриманні умов регулюючих нормативно-правових норм функціонування ринку. Експорт свинини регулюється ст. 11 Регламенту ЄС 178/2002: «Харчові продукти та корми, які імпортуються для розміщення на ринку, повинні відповідати усім передбаченим вимогам харчового законодавства ЄС або умовам, еквівалентним до них». За цим документом, харчовий продукт – це будь-яка речовина або продукт, перероблений, частково перероблений або неперероблений, і призначений для вживання людиною, або такий, вживання якого людиною може обґрунтовано очікуватися. Харчовий продукт включає напій, жувальну гумку, а також всі речовини, включаючи воду, які навмисно додаються в харчові продукти при їх виробництві, підготовці або обробці.

Контроль за якістю продукції відбувається на всіх етапах виробництва (рис. 3), при цьому відповідальність за безпечність покладається на операторів ринку. Цей принцип тісно пов'язаний з політикою захисту споживачів, при якому останні

мають право на отримання від органів державної влади точної і достовірної інформації щодо продукту харчування.

Сфера дії Регламенту ЄС № 178/2002 поширюється на всі етапи виробництва, переробки та збуту харчових продуктів та кормів, призначених для вирощування тварин, виробництва свинини та її переробки, але не поширюється на виробництво первинних продуктів для приватного домашнього використання, а також на домашню переробку, використання чи зберігання харчових продуктів для домашнього приватного використання. Найважливішою складовою цього регламенту є елемент «простежуваності».

Простежуваність – це можливість простежити харчовий продукт, корм, тварину, що служить для одержання харчових продуктів, або речовин, які призначені або передбачається, що вони призначені для введення в харчовий продукт або корм на всіх стадіях виробництва, переробки та збуту харчових продуктів або кормів. Простежуваність не робить харчові продукти і корми безпечними, але є важливим інструментом у випадку відкликання продукту. Оператори ринку зобов'язані контролювати дотримання цих вимог на всіх стадіях виробництва, переробки та збуту. За невиконання цих вимог вводяться відповідні санкції. Обов'язки суб'єктів (операторів) ринку регулюються Регламентом № 852/2004, згідно з яким на ринку продуктів харчування вони виконують усі дії на засадах принципів HACCP (Hazard Analysis Critical Control – система менеджменту та якості виробничих процесів), які стосуються безпечності але не стосуються якості продукції.

Безпечність продуктів харчування – це забезпечення того, що продукт не зашкодить споживачеві, якщо він приготовлений і спожитий відповідно до призначення (Codex Alimentarius). Якість продукції свинини контролюється стандартом ISO

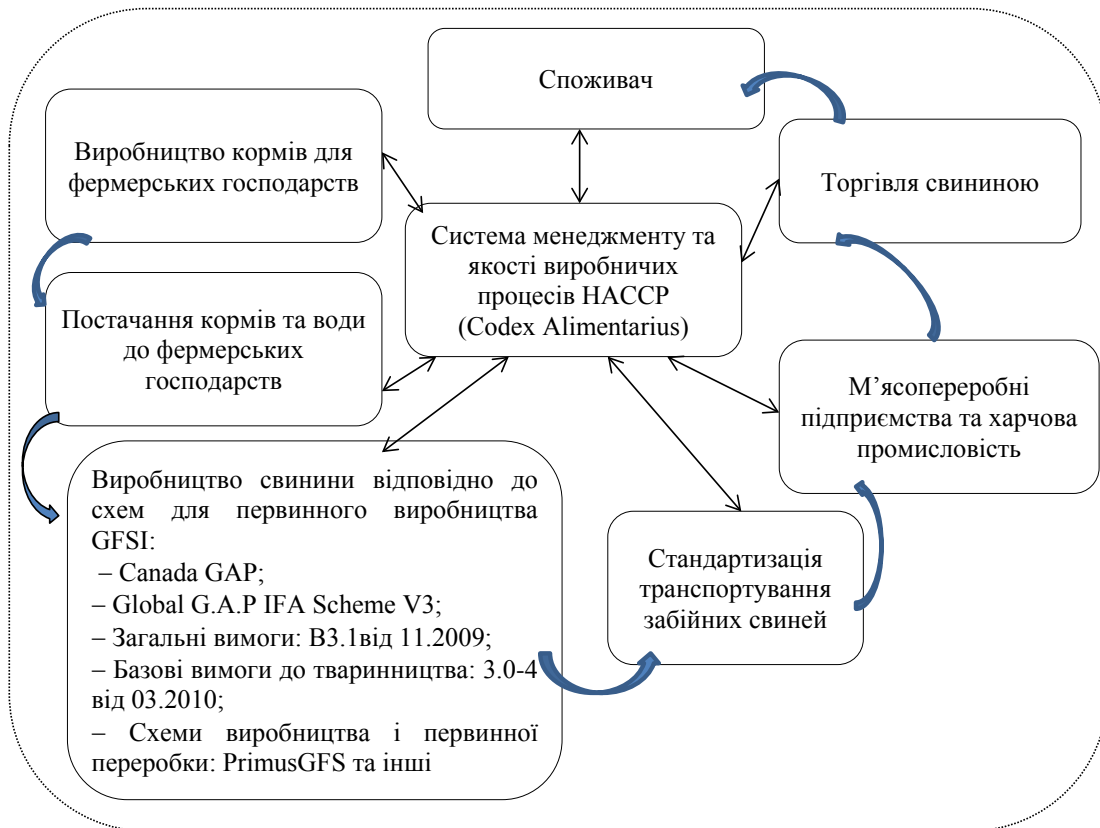

Рис. 3. Механізм застосування принципу «виробник – споживач» функціонування ринку свинини у країнах Європейського Союзу

Джерело: складено на основі власних узагальнень та з використанням [10; 14]

8402 – це сукупність ознак придатності та можливості виконувати визначені та передбачувані вимоги. Регламентом № 882/2004 зазначається можливість здійснення офіційного контролю у третіх країнах для встановлення відповідності законодавства та державних систем регулювання безпечності харчових продуктів і благополуччя тварин. Зазначені офіційні перевірки здійснюватимуть експерти Європейського продовольчо-ветеринарного бюро (FVO). Торгівля продукцією тваринного походження регулюється положеннями Регламенту № 852, 853 / 2004. Відповідно до нього продукти тваринного походження можливо розміщувати на ринку лише при умові експлуатаційного дозволу та походження цих продуктів із підприємств, що мають відповідну сертифікацію та відповідають вимогам до виробництва м'яса та м'ясних продуктів. Зокрема на свинині повинне бути нанесено маркування («знак здоров'я») відповідно до Регламенту 854/2004 або ідентифікаційний знак відповідно до вимог Додатка II секції 1 Регламенту 853/2004.

Як свідчать дослідження, з метою забезпечення в ЄС вільного руху харчових продуктів, виробництво та обіг яких відповідатиме встановленим законодавством вимогам, прийнято регламент № 1169/2011, в якому міститься перелік вимог стосовно загальної інформації продукції. Регламент 2073/2005/ЄС розкриває критерій мікробіологічного контролю для увізної продукції на територію ЄС, серед яких токсини, паразити та їх продукти обміну речовин.

Висновки і пропозиції. Проведені дослідження дають можливість зробити припущення, що ПВЗВТ відповідно до свого змісту відкриває для аграрного ринку нашої країни можливість модернізації торгівельних відносин та економічного розвитку. Інструментарієм використання цих перспектив постає масштабна гармонізація та імплементація вітчизняного законодавства з тим, що діє на території ЄС та впливає на проведення торгівельних операцій, а також гармонізація стандартів України та ЄС в основних галузях, зокрема і в аграрному секторі економіки.

Література:

1. Свиноус І.В. Ринкове ціноутворення на продукцію свинарства приватного сектору / І.В. Свиноус // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 80–84.
2. Вдовенко Н.М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні : моногр. / Н.М. Вдовенко. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 264 с.
3. Шпичак О.М. Економічні проблеми виробництва свинини в Україні / О.М. Шпичак, І.В. Свиноус // Вісн. аграр. науки. – 1997. – № 1. – С. 71–77.
4. Бурдейна Н.М. Ціноутворення і ціни на продукцію сільського господарства / Н.М. Бурдейна // Аграрний вісник Причорномор'я. Серія «Економічні науки». – 2006. – Вип. 36. – С. 67–70.

5. Олійник О.В. Паритет цін на фактори виробництва та тенденції економічного розвитку / О.В. Олійник, Т.І. Олійник // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 120–125.
6. Могильний О. Спільна аграрна політика Європейського союзу щодо сталого сільського розвитку: уроки для України / О. Могильний // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 3–4.
7. Буряк П.Ю. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності / П.Ю. Буряк, О.Г. Гупало. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 352 с.
8. Назаренко В.И. Аграрная политика Европейского союза / В.И. Назаренко. – М. : Маркет ДС Корпорейшн, 2011. – 362 с.
9. Доклад о мировом развитии 2013 года: устойчивое развитие в меняющемся мире. Преобразование институтов, рост и качество жизни / [пер. с англ.]. – М. : Весь мир, 2013. – 120 с.
10. Terwan, P., Weijden, W., Kuneman, G., Schroder, R., 2008. After the Common Agricultural Policy: towards an EU policy for sustainable food and rural development. Discussion paper. CLM Center for Agriculture and Environment.
11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – С. 527.
12. Official website of the European Union. [online] Available at: <http://europa.eu.int/comm/trade/issues/sectoral/facilitation/index_en.htm>.
13. Delegation of the European Union to Ukraine. [online] Available at: <<http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/>>.
14. 23. Нормативно-правові акти ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/food/index_en.html.
15. Міжнародний фонд «Відродження» [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу : www.irf.ua
16. Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/.

Шепелев В.С. Регулирование рынка свинины на принципах соглашения о свободной торговле между Украиной и странами Европейского Союза

Аннотация. В статье определены актуальные вопросы закрепления отечественного производителя свинины на позициях экспортной ориентации, конкурентоспособности и экологичности продукции в контексте регулирования рынка свинины на принципах соглашения о свободной торговле между Украиной и странами ЕС.

Ключевые слова: регулирование, рынок свинины, Европейский Союз, стратегия, соглашение, конкурентоспособность.

Shepelev V.S. Pork market regulation on the principles of free trade agreements Ukraine-EU countries

Summary. In the article the FAQs consolidate domestic producer of pork in positions of export orientation, competitiveness and environmental products in the context of regulation of the pork on the principles of free trade agreement between Ukraine and the EU.

Keywords: regulation pork market, European Union, strategy, deal, competitiveness.